

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף ע

אמרי נהרדעי לא כתבין אורכתא: אדם יכול לכתוב לחבירו 'שטר הרשאה' שבו הוא ממנה את חבירו ללכת לדון במקומו ולתבוע את התביעה שיש לו מהבעל דין בבית דין. כגון שהפקיד דבר אצל שומר ורוצה לתבוע אותו בחזרה. נהרדעי אומרים שעל תביעת מטלטלין אי אפשר לכתוב הרשאה.

אמר רב אשי: רב אשי מסביר מדוע במטלטלין לא, משום שרבי יוחנן אמר שאדם אינו יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו, ואם כן מכיון שהמטלטלין אינם נמצאים ברשות הבעלים (אלא ברשות השומר) הוא לא יכול להקנות אותם לאדם שהוא ממנה לתבוע אותם. ואם כן יכול הנתבע לומר לו 'לאו בעל דברים דידי את' (= אתה לא הבעל דין שלי ואיני מעונין לדבר איתך אלא רק עם הבעלים של החפץ). ורק אם הוא יקנה לחבירו את החפץ הוא יהא של חבירו והוא יחשב כבעליו של החפץ ואז יוכל לתבוע אותו.

איכא דאמרי: לא כותבים שטר על מטלטלין שכבר תבע אותם הבעלים בבית דין מהשומר, והשומר כפר וטען שהוא לא קיבל אותם לידי, ועכשיו הבעלים רוצה למנות אדם מטעמו שילך ויתבע אותם שוב בבית דין. בכזה מקרה לא כותבים שטר הרשאה. משום שיתכן ובאמת השומר לא קיבל לידי את החפץ מעולם, ונראה הדבר שהעדים חותמים על שטר שקר.

טעמא דכפריה: הגמרא מדייקת: דוקא במקרה שכבר כפר הנתבע לא כותבים, אבל אם לא כפר - כותבים שטר הרשאה אפילו על מטלטלין.

ואמרי נהרדעי: שטר הרשאה שלא כתוב בו הנוסח 'לך תדון ותזכה בדין ותוציא לעצמך את החפץ' - אין בו ממש. והטעם משום שהנתבע אומר לו 'לאו בעל דברים דידי את' כי אתה לא הבעלים של החפץ.

אמר אביי: ואם כתוב בנוסח ההרשאה '...ותוציא לעצמך חצי / שלישי / רבע - מהחפץ, והשאר ישאר שלי (= הבעלים)' - מתוך שהנתבע חייב להתדיין עם השליח

על חצי / שלישי / רבע מתוך החפץ (שהרי החלק הזה שייך לשליח והוא הבעלים עליו), ממילא הוא כבר מתדיין איתו על כולו.

אמר אמימר: מכיון שהבעלים כותב לשליח שיוציא את הממון לעצמו, אם תפס השליח את הממון שהוא הוציא מהנתבע ולקח אותו לעצמו, לא מוציאים אותו ממנו.

רב אשי אמר: רב אשי חולק וסובר שמוציאים את הממון מידי. מכיון שהבעלים כותב בשטר ההרשאה 'כל הוצאות שתוציא עבור הדין הזה אני מקבל עלי לשלם אותם' אם כן מוכח שהוא עשה אותו רק שליח ולא בעלים גמורים, [ומה שכתב לו 'לך תדון.. ותוציא לעצמך את החפץ' כוונתו שיזכה בו במתנה על מנת להחזיר. המכ"ן].

ואיכא דאמרי: ויש אומרים שרב אשי אמר: מכיון שכתב לו את הנוסח הנ"ל הוא עשה אותו שותף איתו במטלטלין.

למאי נפקא מינה: והנפקא מינה בין שתי הלשונות: אם השליח רוצה לתפוס לעצמו חצי. ללשון הראשון מוציאים ממנו, אבל ללשון השני לא מוציאים ממנו כי הוא שותף ומגיע לו כאמת חצי.

משנה: גנב על פי שניים: שני עדים העידו שגנב, אפילו אם שני עדים אחרים מעידים שהוא טבח או מכר, משלם ארבעה וחמישה. ואין צורך שאותם שני עדים יעידו גם על הגניבה וגם על הטביחה והמכירה.

גנב ומכר בשבת: משלם ד' וה'. מכיון שמכירה בשבת היא איסור דרבנן. אבל אם היה טובח בשבת היה פטור מלשלם ד' וה', משום שהוא היה חייב מיתה על חילול שבת, והדין הוא 'קם ליה בדרכה מיניה' - העמד אותו בעונש החמור יותר ופטור אותו מהעונש הקל.

גנב וטבח ביום הכיפורים: השוחט ביום הכיפורים חייב כרת בידי שמים. מכיון שאין כאן עונש בידי אדם (של מיתת בית דין) הוא משלם ד' וה'.

גנב משל אביו: מכיון שהוא טבח או מכר קודם שמת אביו - הוא כבר נתחייב בד' וה' לאביו, ולכן עליו לשלם לאחיו היורשים את אביו. אבל אם הוא היה טובח לאחר מיתת אביו (אפילו אם יש לו עוד אחים) מכיון שהוא יורש את אביו ואם כן יש לו חלק בבהמה, הוא פטור מד' וה' כי 'שלו הוא טובח שלו הוא מוכר'.

לרפואה או לכלבים: לצורך רפואה ולא לאכילה, או לצורך האכלה לכלבים.

השוטט חולין בעזרה: הבשר אסור בהנאה.

לדעת תנא קמא שחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה 'שחיטה', ולכן חייב ד' וה'. אבל לדעת רבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמה שחיטה, ולכן הוא חולק על שני המקרים האחרונים (טריפה, וחולין בעזרה) כי הבשר לא ראוי לאכילה והוא פטור מד' וה'. אבל השוטט לרפואה או לכלבים השחיטה ראויה ואם הוא ירצה הוא יוכל לאכול מהבשר, ולכן חייב ד' וה'.

גמרא: לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא: משנתנו שאמרה שאם שני עדים מעידים על הגניבה ושני עדים אחרים מעידים על הטביחה משלם ד' וה' חולקת על רבי עקיבא.

רבי עקיבא סובר מהפסוק "עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים.. יִקוּם דָּבָר" לומדים שכל ה'דבר' יקום על פי שני עדים כלומר כל העדות ולא 'חצי דבר'. מכיון שעדות על טביחה בלבד אינה מחייבת ד' וה', משום שיתכן והאדם טונח את הבהמה שלו, וצריך לצרף אליה עדות על הגניבה - נמצא שעדות על טביחה לבד היא 'חצי דבר', ולכן צריך שתהיה עדות אחת על הגניבה ועל הטביחה. ואם היו שני עדים על הגניבה ושני עדים אחרים על הטביחה הוא פטור מד' וה' כי אין כאן 'עדות'.

הרי שאכלה שנה ראשונה: המחזיק בשדה שלוש שנים, כלומר שאוכל מפירותיה, הרי השדה בחזקת שהיא שייכת לו ואינו צריך להביא שטר מכירה לראייה שהוא קנה אותה. אדם שהחזיק בשדה ואכל מפירותיה בשנה הראשונה בפני שני עדים, ובשנה השניה אכל מפירותיה בפני שני עדים אחרים, ובשנה השלישית בפני עדים אחרים, ונמצא שיש לו כעת 3 כיתות עדים שכל אחת מהם מעידה על שנה אחת, מה הדין? האם מצרפים את שלושת כיתות העדים לעדות אחת ויש לו חזקה שהשדה שלו, או שלא מצרפים את שלושת כיתות העדים לעדות אחת ואין לו חזקה.

אמר לו, הרי זו חזקה. אמר לו, אף אני אומר כן, אלא שרבי עקיבא חולק בדבר וכו': כיון שצריך שתהיה עדות אחת על כל השלוש שנים, וכיון שכל כת מעידה על שנה אחת הרי שיש כאן 'חצי דבר' ואין כאן עדות.

אמר אביי: אפשר להעמיד את משנתנו כרבי עקיבא, שהרי רבי עקיבא מודה במקרה שבאו שני עדים והעידו 'פלוני קידש את האשה בחודש ניסן' ונמצא שהיא אשת איש, ושני עדים אחרים מעידים שמישהו אחר בעל אותה בחודש אייר ונמצא שהוא חייב מיתה על שבעל אשת איש, הדין הוא שהורגים אותו למרות שיש כאן 2 כיתות עדים. והטעם הוא, שלמרות שעדי הביאה צריכים את עדי הקידושין, משום שללא עדי הקידושין אין היא אשת איש ולא יהרגו אותו למרות שהם מעידים שבעל אותה, אבל כיון שעדי הקידושין לא צריכים את עדי הביאה משום שגם ללא עדותם של עדי הביאה הם כבר הפכו אותה לאשת איש והיא נאסרה על כל העולם מחמת עדותם, הרי שגם העדות על הביאה נחשבת ל'דבר' כלומר לעדות שלמה והורגים את הבעל.

ה"נ אע"ג דעדי טביחה וכו': ואם כן גם במשנתנו במקרה ששני עדים העידו על הגניבה ושני עדים אחרים על הטביחה, למרות שעדי הטביחה צריכים את עדי הגניבה, משום שללא העדות שנגב לא יתחייב על הטביחה, אבל כיון שעדי הגניבה לא צריכים את עדי הטביחה, שהרי גם ללא עדותם הם מחייבים אותו כפל, לכן זה נחשב ל'דבר'. נמצא שאפשר להעמיד את משנתנו גם כרבי עקיבא.

שאלה: ורבנן שחולקים על ר"ע וסוברים שגם אם באו 3 כיתות עדים וכל אחת מעידה שאכל שנה אחת זה נחשב לחזקה, מה הם ממעטים מ'דבר ולא חצי דבר'?

תשובה: למעוטי: למעט מקרה שעד אחד מעיד על בת ישראל שראה שעה אחת בגבה (= בין קשרי אצבעותיה) ועד אחר מעיד שראה שעה אחת בכריסה, שלא מצרפים את עדותן לעדות אחת ואנו לא אומרים שיש כאן עדות שיש לה שתי שערות וכעת היא גדולה (= שתי שערות הופכות אותה ל'גדולה' לעניין עונשין או שקידושיה קידושין), אלא כל אחד מעיד רק על חצי דבר ואין כאן עדות.

דחיה: האי חצי דבר וחצי עדות הוא: כלומר יש כאן גם 'חצי דבר' = שכל אחד מעיד רק על שעה אחת, וגם 'חצי עדות' = לכל שעה יש רק עד אחד, וא"כ זה פשוט שאין כאן עדות ולא צריך ללמוד זאת מהפסוק. (כדי להעיד עליה שהיא גדולה צריך שני עדים שכל אחד מהם מעיד על שתי שערות).

אלא: למעט מקרה ששני עדים מעידים שראו שעה אחת בגבה ושני עדים אחרים מעידים שראו שעה אחת בכריסה, שאין כאן 'חצי עדות' כיון שיש שני עדים על כל שעה, אבל יש כאן 'חצי דבר' לפי שכל כת מעידה רק על שעה אחת, ונמצא שלפי כל כת היא עדיין קטנה.

למדנו במשנתנו - גנב ומכר בשבת משלם ד' וה' (כיון שמכירה בשבת היא איסור דרבנן ואינו חייב מיתה, וא"כ אין כאן 'קם ליה בדרכה מיניה'):

והתניא פטור וכו': והרי למדנו בכרייתא שפטור מד' וה'? **אמר רמי בר חמא** בכרייתא מדובר שזה שקונה את הבהמה בשבת מהגנב אומר לגנב 'תקצוץ לך תאנה מעץ התאנים שלי, וזה יהיה התשלום עבור הבהמה הגנובה', ונמצא שבשעה שהגנב קצץ את התאנה מהעץ חלה המכירה ובאותה שעה התחייב מיתה על קציצת התאנה, וכיון שיש כאן חיוב מיתה עם המכירה לכן פטור מד' וה'.

קושיא: אמרי: והרי אם בעל התאנה יתבע את הגנב בבית דין שיחזיר לו את התאנים שלי קט או שיתן לו את הבהמה שקנה בדמי התאנים שלי קט, לא נחייב את הגנב לשלם לו, לפי שהוא חייב מיתה על קציצת התאנים ובכל מקום שיש חיוב מיתה אין חיוב ממון, נמצא א"כ שהמכירה כלל לא חלה (= שהרי אי אפשר לחייב אותו וא"כ אין כאן שום מעשה קניין).

אלא אמר רב פפא: מדובר שזה שקונה מהגנב את הבהמה בשבת אומר לו 'זרוק את הבמה לחצר שלי, ואני אתן לך מעות', וכן עשה, ונמצא שבשעה שהגנב זרק את הבהמה לחצרו חלה המכירה ובאותה שעה התחייב מיתה על שהוציא מרשות לרשות, וכיון שיש כאן חיוב מיתה עם המכירה לכן פטור מד' וה'.

כמאן, כר"ע: תירוצו של רב פפא נאמר כשיטת רבי עקיבא, הסובר שהזרוק מרשות לרשות בשבת ברגע שהחפץ 'נקלט' באויר של הרשות השניה התחייב, לפי שקלוטה (= חפץ הנקלט באויר) כמי שהונחה (= כאילו כבר מונח בקרקע של הרשות), ולכן ברגע שהגנב זרק את הבהמה מעל לאויר חצרו של הקונה התחייב מיתה משום שהוציא מרשות לרשות ובאותו הרגע קנה אותה הלוקח, ונמצא שחיוב מיתה והמכירה באים ביחד, אבל לדעת רבנן ברגע שהבהמה הגיעה לאויר חצרו קנה אותה אבל לענין חיוב מיתה אינו מתחייב עד שתגיע לקרקע חצרו, וכיון שהמכירה וחיוב המיתה לא באו יחד לכן חייב בד' וה'.

הגמ' אומרת שאפשר להעמיד את תירוצו של רב פפא גם כשיטת רבנן:

באומר: מדובר שהקונה אמר לגנב 'לא תקנה לי הבהמה עד שתנוח בקרקע החצר', ואז חיוב המיתה והמכירה באים יחד, ולכן גם לדעת רבנן פטור מד' וה'.

רבא אמר: באמת הברייתא מיושבת כתירוצו של רמי בר חמא (למעלה), ומה שהקשינו שאם בעל התאינה יתבע את הגנב בבית דין שיחזיר לו את התאנים וכו' ונמצא שהמכירה לא חלה, אין זו קושיא, שהרי התורה אסרה להביא לבית המקדש קרבן שניתן כאתנן זונה (= נתן לזונה טלה באתננה אסור להקריבו), ובמקרה שאדם בא על אמו והתחייב לתת לה טלה באתנן, אם אמו תתבע אותו בבית דין שיתן לה את הטלה שהתחייב לה, לא נחייב אותו לתת לה לפי שהוא חייב מיתה עבור הבעילה (וכשיש חיוב מיתה אין חיוב ממון), ולמרות זאת אם הוא יתן לה את הטלה יחול עליו איסור 'אתנן' ויהיה אסור להקריבו, וכמו כן כאן למרות שלעניין תשלומים הוא לא יכול לתבוע אותו בבית דין, בכל זאת כיון שהגנב מקנה לו את הבהמה תמורת התאנים זה נחשב למכירה להתחייב בתשלומי ד' וה', וכיון שחייב מיתה מחמת קציצת התאנים לכן פטור מד' וה'.